

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

מדעי הקיניזיולוגיה; מח אחד (ONE BRAIN); צ'קרות

האם יש בו סרך ע"ז

וא"כ, האם יש לחייב את התלמידות בתשלום הקורס האסור
בשהפסיקו ללמוד בגלל חשש איסור

תיק ממונות מס' 810-10

נושא הדיון

נב' א' נרשמה לקורס ללימוד מדעי הקיניזיולוגיה ומח אחד, שמשתמשים בהם לרפואת הנפש והנוף וכן לסיפוק מידע כללי. לאחר שהתלמידה השתתפה בחמשה עשר שיעורים מתוך 24, הפסיקה בטענה שהיא חוששת שהמדע הזה כולל ניחוש שאסור מן התורה באיסור "לא תנחשו", זאת לאחר שנוכחה ב"ניחוש" של המרצה ושל אחת התלמידות על תופעות ומקרים שלא היו לפניהן - על פי הסתכלות בפני תלמידה שעמדה לפניהן. כמו כן כולל המדע ניחוש מרחוק על פי תנועות אצבעות, כגון אם קיים "פקק" בכביש פלוני. נב' א' התייעצה עם רבנים ונאמר לה שהיה מי שעורר על מדעים אלו שמקורם בסין ובארה"ב שיש בהם משום איסור אביזרייהו דעבודה זרה. עוד היא טוענת שלימודי הקורס כוללים שאלות שהמטפל שואל את המטופל על בעיות משפחתיות רגשיות בשפת רחוב וזולה וניבול פה, וטיפולים של נשים ע"י גברים ולהיפך, וכשביקשה לתקן ולעדן את הנוסחאות הללו נענתה בשלילה. נב' א' תובעת לפטור אותה מתשלום עבור יתרת הקורס, ונמ עביר השיעורים שהשתתפה בהם.

נב' ב', מנהלת הקורס, הודתה שישנם חלקים במדע הקיניזיולוגיה, שמקורו בסין, כאלה שהם בנדר אביזרייהו דע"ז, אך הקורס שלה אינו כולל חלקים אלה, וכל מה שנלמד בקורס הוא חומר שאין בו כל איסור אחרי שעבר בדיקה וסינון של רב המכללה. היא טוענת שגב' א' רשאית להחמיר על עצמה שלא להמשיך את הקורס, אך אין זה פוטר אותה מתשלום הקורס כולו כפי שהתחייבה בכניסתה לשלם עבור כל הקורס לאחר שתשתתף בשלושה שיעורים ממנו, וכי היה ידוע לה שרב המכללה הוא זה שקובע את כשרות הלימודים, ועל דעת כן היא התחייבה, ומכיון שהרב קבע שהכל כשר, הרי שגב' א' חייבת לשלם עבור כל הקורס, ואם נב'

א' חוששת מפני איסור אביזרייהו דע"ז כיצד אינה חוששת מפני איסור נזל של חוב שחייבת לקורס.

בית הדין הזמין את רב המכללה לבירור הדברים, אך דרב הסתפק בכתיבת מכתב ובו נטל את האחריות לכשרות החומר הנלמד במכון לאחר שעבר סינון וניפוי מדברים אסורים (הרב לא כתב שהוא זה שעבר על החומר שמלמדים במכון וסינן אותו, אלא רק שהחומר "עבר סינון". הנב' א' מניבה "איך יתכן שהרב עבר על החומר ולא ניפה אותו מכל מיני ביטויים חמורים בשפת רחוב זולה וניבול פה?").

מאמרים שנתפרסמו בענין בעבר בקבצים הלכתיים, מגלים, שהקינזיולוגיה מלמדת את המטפל לאבחן בעיות רגשיות ורפואיות אצל המטופל ע"י אבחנה בשרירי הנוף שלו המקבלים "הוראות" מהשריר שבמרכז המוח. הריפוי של המטופל נעשה ע"י התחברות רוחנית של המטפל עם המעטפה הרוחנית העוטפת את הנוף של המטופל, ומשם אל המוח שלו. המדע גם כולל אבחנה רפואית לאנשים שאינם נמצאים אצל המטפל ע"י אבחנה בקרוב משפחתם הנמצא לפני המטפל, וזאת ע"י התחברות רוחנית. הנושא של "התחברות רוחנית" עומד על גבול האמונות הטפלות, ומכאן החשש ההלכתי לכשרותו.

פסק דין

מבלי להכנס לשאלת כשרות החומר הנלמד במכון במסגרת השיעורים במדעי הקינזיולוגיה ומח אחד וצ'אקרות, מה שנוגע לתביעה הנוכחית, פוסק בית הדין שעל צד א' לשלם את מלוא ההתחייבות שלה לצד ב', כיון שידעה שהרב ש' הוא הרב של המכון ועל פיו ישק כל דבר, ועל דעת כן התחייבה, והרב כתב במכתבו לבית הדין שאין שום חשש של ע"ז בחומר הנלמד, וכל מה ששייך לע"ז לא נלמד כלל. ע"כ חייבת לשלם הכל. זכותה של התובעת, אם תרצה, לדרוש מהרב שיבהיר ויסביר את עמדתו.

(-) מרדכי אהרן הייזלר

(-) יהושע ווייס

(-) אברהם דוב לוין, אב"ד

השאלות לדין

א. גילה הלוקח שבמקח שקנה יש מהפוסקים שמחמיר ואוסרו משום חשש איסור, האם זכותו להחזיר המקח.

ב. אם זכותו להחזיר המקח, מה הדין אם נהנה הלוקח מהמקח, האם חייב לשלם בעד מה שנהנה.

ג. ספק ממון שיש בו גם ספק איסור, האם האיסור נגרר אחר הממון, וכל שבדיני ממונות אין מוציאים ממון מיד המוחזק, נברע גם הספק איסור, או להיפך.

ד. "קיניזיולוניה" ו"אנרגית צ'אקרות", האם יש בהם חשש איסור.

תשובה

א. כתב במשפט שלום סי' רלז סי"ב (עמ' תפ"א) בשם שו"ת חיים שאל ח"א סי' עד אות לה באחד שקנה כסות הנהוגים במזרים, ונודע לו אח"כ מש"כ בשו"ת פרח שושן חיו"ד כלל ה סי' ב שאמנם מן הדין אין בהם איסור כללים אפי' מדרבנן, הואיל וקשים הם, מ"מ לכתחילה יש להחמיר כמש"כ הרמ"א סי' ש"א, ורואה הלוקח לחזור בו מהמקח, פסק החיד"א שהדין עמו שזה נקרא מוס, דכיון דלכתחילה יש לחוש, ודאי פרשי אינשי, ושכן משמע בשו"ת הריב"ש סי' תל"ט. וכ"כ בשו"ת תשורת שי ח"ב סי' פה, וכן בשו"ת מחזה אברהם סי' ב אות כג במי שקנה דגש ונודע לו שהוצא בנוד של עכו"ם מלד הצפר, ויש פוסקים שאומרים כדעת הרמ"א בשו"ע יו"ד סי' קג ס"ד, אע"פ שהמחזר החיר, אם הלוקח מקפיד ע"ז ולא ניתח ליה להעלותו על פיו מאחר שיש מי שאסרו, ולכתחילה יש לחוש בדבר, ורואה לחזור בו מהמקח, דינא קא תבע והדין עמו. וכ"פ בשו"ת חתם סופר או"ח סו"ס סה בלקח יין והמוכר לא הודיעו שלא הותר אלא במקום הפסד מרובה, הוי מוס במקח וחוזר. ועי' שו"ת שערי דעה ח"א סי' קנד מש"כ על דברי החת"ס.

אמנם בפמ"ג או"ח סי' תסז ס"ק כה כתב דאף היכא דאיכא דעה להחמיר כיון שאין הלכה כן חייב לשלם. וכ"כ מהרי"ט אלגאזי פ"ה דבכורות סי' נא ד"ה הן אמת דראיתי, בשם הרדב"ז סוף פי"ב ממעשר דכל שהוא מכח חומרא וחסידות אין ללוקח טענה על המוכר, שיכול לומר לו לא מפני חסידותך אפסיד אני (ועי' שו"ת דובב משרים ח"ג סי' נג שנו"ן בס' המפתח לרמב"ם פרנקל שם). וכ"כ בשו"ת דברי מלכאל ח"ג סי' ז דלא מיקרי מוס אלא רק מה שרוב בני אדם מקפידים עליו, אלא א"כ ידוע שהקונה הזה מקפיד ומחמיר על עצמו.

ב. פסק הרמב"ם מכירה פט"ז ה"ח ושו"ע סי' רלז סעי' טו עפ"י גמ' ב"מ סו ב ושו"ת הרי"ף סי' קנג: המוכר קרקע לחבירו ואכל פירותיה ולאחר זמן נראה לו בה מוס אם רצה להחזיר הקרקע לבעלים מחזיר כל הפירות שאכל, ואם היה חזר ודר בה צריך להעלות לו שכר. ובסמ"ע שם ס"ק לג הביא דברי העיר שושן דהיינו כשכבר שילם וכיון שנתבטל המקח מעיקרא הו"ל הדמים הלוואה גביה והפירות שאכל הוא כריצית. והסמ"ע חלק עליו וכתב דגם כשלא שילם צריך להחזיר דמי הפירות שאכל דהוי גול צידו. ועי' ש"ג ב"מ נ ב (דף ל ע"ב מדפי הרי"ף) דה"ה במוכר קוס לחבירו והרויח בו מעות ואח"כ מלא בו

מוס ורואה לחזור צריך שיתן לו מה שהרויח באותו קום, ואפילו לא הרויח בו כלום אלא שעשה בו מלאכתו צריך להעלות לו שכרו, אך ע"י אור"ש מכירה פט"ז ה"ח דמה שהרויח צודאי אינו צריך להחזיר לו, רק בשכר צ"ע אם כשצבור שהוא שלו ואדעתא ידידה משתמש האם משלם אגרא כמו היכי דנחית אדעתא דאגרא דאין כונתו לגזול מצעה"ב, או דלמא כיון שאינו מכין לשלם שכר ועציד להשתמש בחינם פטור מלשלם ומחזיר לו בהמתו כמו שהיתה, עיי"ש.

וע"י בנימוקי התיק הקודם בעמו' שטו ואילך עפ"י השו"ע יו"ד סי' קיט סעיף יג, ועוד. ושם בשם מרן הגר"ש אלישיב שליט"א.

ויל"ע צניד"ד האם ההנאה היא מה שמוכל המהלמדת להשתמש אח"כ במקצוע ובקבלת התעודה שזה עדיין לא קבלה, או שנחשב להנאה מה שלמדה חלקים רבים מהמדעים הללו שלא ידעה קודם, ואכמ"ל.

ג. ספק ממון שיש בו גם ספק איסור, יש לחקור האם האיסור נגרר אחר הממון, וכל שצדיני ממונות אין מוסיאין ממון מיד המוחזק, נכרע גם הספק איסור, או להיפך. דאם נדון מצד הממון הרי הממע"ה, אבל אם הממון נגרר אחר האיסור, כיון שיש בו איסור ממילא יש בו גם ציטול מקת. ועיין לעיל עמו' שיד.

וכבר האריך בזה הגרש"ש בשערי ישר שער ה, וציאר שם החילוק בין איסור גזילה שהוא נגרר אחר דין הממון ובעלותו לבין שאר איסורים שצחורה, עיי"ש. לפיכך צנידון דידן לאחר שמוכרע שאלת האיסור של חשש אצירייהו דע"ז, מוכרע גם שאלת הממון, ויש בו דין ציטול מקת.

ד. בקובץ "אור ישראל" היו"ל בארה"ב, גליון כח עמ' נב, נכתב: "מציאת הדברים - ע"י TESTING MUCLE דהנערוון סיסטעם מחובר להמוסקלן, והיסוד כמס"כ למעלה דמה האדם יודע כל מה שעבר עליו, ואם עבר עליו אפילו כמה שנים פחדים וכד' נעשה סימן בגוף דהרגשים פועל על מציאת הגוף, וכמו דאיחא צחו"ל בשורה טובה חדשן ע"ס, נעשה בשרו חדודין חדודין, וכשאוחזין המוסקלען ומוזכרין אחיה גיל ושנה אם היה אז דבר המעיקין לו נעשה רעליע"ס בהמוסקלן והאוחז יכול להרגיש הרעליע"ס ואם לא נעשה KCOL, וע"י זה יכולין לדע אם היה אז דבר המעיק לו, ויכולין לעשות פעולות המרגיע המוסקלן". וכתב שם: להלכה - אינו בכלל איסור קוסם וכישוף דזה דבר טבעי ואין צריך לצמצום המחשבה כלל, וגם אינו על עמידות. ע"כ.

אמנם הגר"י שטיין מארה"ב פרסם קונטרס "אל תפנו" העוסק ברפואות האלטרנטיביות, ובכרח שפרסם כתב: לאפרושי מאיסורא: לאחרונה נפון מאד בארצנו הקדושה טיפולי מח אחד שכבר יא' עליו פסק הלכה חמור לאיסור, וכרוזים מגדולי ופוסקי ארה"ב (שמשם מקור מוצא טומאה זו) מהחששות דלהלן: א. מקורה והמנאמה משני גויים מכשפים נוצרים כופרים ומסיתים ומדיחים וכו'. ב. הטיפול אמורה לפעול עפ"י השיטה הטומאה והכח של אנרגיה אונזרסקלית ובה האורה (ENERGLES AURIC) שהוא שיטה של עזו"ז וכפירה צבורא עולם וכו'. ג. כפי שהנהירו והודו הממציאים בעצמם אין להטיפול הסבר דרך הרפואה הטבעית והשכלית, רק עפ"י כחות נסתרות ונעלמות, דבר שנאסר בהחלט להלכה

ע"י גדולי הפוסקים והמשיצים מדורות שלפני פנינו וכו'. ועוד יש חשש עכו"ל מלד הממלאים שכוונתם להעביר על הדת וכו'. ע"כ.

ועי' שו"ת שבט הלוי ח"ג סי' קז וח"ט סי' קעד שכשאין יודעים אם הדבר פועל דרך טבעי או רוחני צריכים להתרחק, עי"ש.

(על טלפטיה אם יש זה משום קוסמות, עי' מכתב מאלהו להגר"א דסלר מאמר מהות הכישוף שכתב: ידיעות פתאומיות על המתרחש לזולתו שלא בדרך החושים, והיינו מה שקורין טלפטיה וכו', לפעמים וכו' ואז עלולה הנפש להרגיש דברים וכו', זהו ענין הקוסם שהיה יכול לפעמים להגיד עתידות, וכן העיד הרמב"ם בפה"מ ל"ח לא. ע"כ. אמנם עי' בלור החיים בראשית מז ח ח"ל: ומטבע אנושי כשחולד הידיעה בלב אחד מהשנים גם בלב השני יתעורר בחינת הזכרון, כי הלצות יגידו סודות נעלמים כאומרים כמים הפנים כן לב האדם לאדם וכו'. ע"כ. על איסור בחוקותיהם לא תלכו עי' צ"י סי' קעח בשם המהר"ק שורש פח דהיינו בדברים שאין הטעם נגלה והדבר חימה או ניחוש).

מין שליט"א הורה (ביום כז אדר תשס"ו) שאם אכן יש בזה איסור, אין התלמידה חייבת לשלם עבור השיעורים שלא למדה בקורס, אך חייבת לשלם עבור השיעורים שכבר למדה. אך יש לזרז אם זה באמת אסור, והפנה את בית הדין לצירור הדברים להגאון רבי דוד אריה מורגנשטרן שליט"א "שהוא יודע בזה". ע"כ.

אברהם דוב לוי.

ב

כל מה שכתב ידי"ע האב"ד שליט"א, וכן מה שהביא בשם מרן הגריש"א שליט"א, אי"ש להסכמה.

אך בניד"ד מאחר שגב' ב' מנהלת המכללה טענה בבית הדין שאמרו לגב' א' מראש שלמכללה יש רב ושמו הרב ש' ועל פיו ישק כל דבר במכללה, וגב' ב' הודתה בזה - בזמן הדיון בבית הדין (וחזרה בה בסיכומיה) - שידעה שיש רב ושמו הרב ש', הרי שהתחייבה על דעת כן, ומאחר שביט הדין פנה אל הרב ושאלו, ובתשובה לבית הדין השיב שהחומר הנלמד בקורס נבדק על ידו ואין בו כל חשש איסור, ע"כ, כיון שהרב של המכללה קבע שהכל כשר, והיא ידעה שהוא הרב ועל דעת כן התחייבה, חייבת לשלם כל מה שהתחייבה למכללה (וכן הורה מרן הגריש"א שליט"א ביום כ כסלו תשס"ו).

אמנם אין החיוב שנתחייבה ע"י בית הדין לשלם שולל ממנה לתבוע את הרב לבוא ולהוכיח את דבריו על כשרות החומר הנלמד בקורס זה, כשלטענתה אכן יש בו איסור אכזרייהו דעבודה זרה, ניחוש וניבול פה.

יהושע ווייס.

ג

א. אשא דברי במשל שהביא נד הנחצע: אדם שנכנס לאכול במסעדה שיש בה שלט המעיד על הכשר מקיים, ולאחר שאכל לשובע נפשו קרב לשלם משום שאין בו הכשר של רב פלוני, האם יהיה פטור? בודאי שלא, מכיון שראה ההכשר לפני האכילה וקבל על עצמו. טען הנחצע שגם בניד"ד נכנסה התובעת ללימודי הקורס מתוך ידיעה שכל הדברים מכריע רב המכללה הרב ש', וע"כ אינה יכולה לטעון שפטורה מלשלם על הקורס משום שהרב ש' אינו בקיא ואינו מוסמך בשאלות הכבדות שיש בחומר הנלמד.

וני"ל דבשלמא אם טוען האוכל שאינו רוצה לשלם משום שמא איזו שאלה באוכל, ואילו רבני ההכשר שיש למסעדה הכשירוהו ברמה של "גלאט" ולדעתם אינה שאלה כלל, אז ודאי חייב לשלם, דקבלס על עצמו, אבל אם מאז שאלה באוכל ורבני ההכשר הכשירוהו רק בדוחק, ודאי האוכל לטעון: אני נכנסתי לאכול ברמה של "גלאט", ולא ברמה של כשרות בדוחק, ופטור מלשלם.

וה"ה בניד"ד, היות שיש קלא דלא פסיק ולעז על לימודי הקינזיולוגיה, אז כל זמן שלא התברר בודאות שזה "גלאט" אי אפשר לחייבה ולהוציא ממנה, וכ"ש שלא ללמוד לימודים שיש בהם פקפוק בכשרותם. ועוד נ"ל דאף דקבלה על עצמה את הכרעת הרב ש' היינו דוקא לשאלות הרגילות המצויות כדיני ממונות בין עובד ומעביד ושכיר ושוכר, אך בשאלות חמורות כאצירייהו דע"ז לא קבלה, והדבר מסור לגדולי הדור.

אך היות ובית הדין החותם מטה לא נכנס לעוצי הקורה של סוגיה זו במקורם של הדברים וצמה דברים אמורים, ושאלתי רב אחד ואמר לי שהוא עבר על החומר של מדע הקינזיולוגיה, "ואין צוה בית מיוחד" (ומה שיש כל מיני "שמות" לכוחות רוחניים כדיכול בגוף המטופל, כנראה שגם הגויים שהמציאו את המדע הזה יודעים שזו רק "חכמה בגויים" ולא שום כוחות, ואלה סמלים בלבד להגדיר אצטנות בפסיכולוגיה וכמין טלפטיה, והמנאח השמות והכוחות נועדו לטעת אימון בלב המטופלים באמצעות החכמה הזו). והח"מ סומך על דבריו, וע"כ מטטרף לחייב אותה לשלם את כל התחייבותה עפ"י החוזה מכיון שסמכה על הרב ש' שאומר שזה "גלאט".

ב. וזאת למודעי: בטרם פס"ד בתביעת התובעת להחזר כספה, לא נכנס בית הדין לעוצי הקורה של החומר הנלמד בקורס המדובר, משום שבשעת הדיון לא היה צידו החומר הלימודי והחומר אודות המדע, וע"כ לא הכריע כנגד הקלא דלא פסיק שאכן יש צוה איסור אצירייהו דע"ז וניחוש וניבול פה, ויכולה התובעת לתבוע את רב המכללה לבוא ולברר מקחו בפני בית דין, ובפרט שהתבצעה הודעה בניד"ד שיש במדע הקינזיולוגיה כוחות רוחניים הנובעים מע"ז, אך הרב "סינן" את החומר האסור, והרב לא הסכים להופיע ולחשוף בפני בית הדין כיצד נעשית התובעת וזממת. הרב ניאות רק לכחוב מכתב לבית הדין על כך שהוא עסוק להשיב הוראה לשואליו, ועל כך שהוא בקש מהנהלת המכללה לאשר לו להכחיש האם סדר

הלימודים במכללה כולל את אנרגיית הצ'קרות (בקשה המוכיחה שהרב לא כל כך מתמלא בחומר הנלמד). הרב לא כתב מה השיבה לו הנהלת המכללה על כך, אם בכלל. למרות זאת הרב כותב שכל מה שנלמד במכללה עבר סינון. הרב לא השיב לבית הדין האם לאחר הסינון נעשה החומר מותר מהבחינה ההלכתית, או שעדיין יש בו איסור משום ובחוקותיהם לא תלכו (על הערת הרב לבית הדין שטיפול בית הדין בנושא נובע מנגיעה אישית "וד"ל", אין צורך להגיב).

ג. ונדבר מה שבקשה הנחצעת - לאחר שקבלה את פסק הבית דין - זמן נוסף עד לפרעון, והחוצעת אינה מוכנה להמתין עוד אחרי שמדובר בחוב שכ"ל שכבר עבר זמנו מזמן, ועל דעתה ובידיעתה של הנחצעת נתקבל הכסף כולו בהלוואה מגוף ליצורי מיד בתחילת הלימודים, והנחצעת משיבה שזמן בי"ד הוא לי יום מעט פסק הדין.

הנה אמרינן בגמ' ב"מ קח א זמן בי"ד לי יום, וכחצו התוס' שם ד"ה זמן, שמכאן אנו לומדים זמן בי"ד לפרוע חובו הוא לי יום (חוץ ממקום פסידא). ועי' לבוש ריש סי' טז שזמן בי"ד לי יום בכל מקום מפני שמאלו הרבה דברים בחורה שקבעה זמן לי יום, כגון בכור ופת תואר וכו', עיי"ש.

והנה כתב הרמ"א בסי' טז סעי' ב דאם התנו שלא יהא ללוה טענות כל תנאי שבממון קיים. ומקורו מהריטב"א בתשובה, הובא בש"ך ס"ק ו. וכתב שם הש"ך שהרמ"א קיבל דבריו. וכתב התומים אורים ס"ק ו, דכוונתו דבסי' ק סעי' ב הביא המחבר שמי דעות, י"א דבקבע זמן לחצירו לפרוע חובו והגיע הזמן אין נותנים לו זמן אחר וי"א שגם לזה נותנים זמן לי יום, ובסמ"ע ס"ק ד הסביר טעם דעה קמייאת דכיון שקבע לו זמן הו"ל כאילו התנה עמו שלא ידחנו יותר והו"ל להשתדל מעות קודם שהגיע הזמן, ובס"ק ה כתב דדעה בתרא ס"ל דאף שפירש בשטר נותנים זמן לי יום אם לא שפירש בשטר בלא דחיה דאז אמרינן כל תנאי שבממון קיים וכמ"ש הרמ"א בסי' טז סעי' ב ובמחבר סי' עג סעי' א. וא"כ הרמ"א בסי' טז לא נחית למחלוקת שבסי' ק, דהרי לדעה ראשונה צריך להחזיר מיד אף בלא תנאי, ולכן כתב הרמ"א דין דהריטב"א להא דהתנאי הוא שלא יוכל לטעון לדחיה ולומר תן לי זמן ואזכר אולי יש לי שובר, ובידין דתנאי בפרעון לא רצה הרמ"א להכריע דאפשר דלא צריך, אבל באמת לדעה בתרא אם עשה תנאי מועיל ובהסמ"ע. ולדינא, הרי כלל בידינו דכל מקום שכתב המחבר שני י"א הלכה כ"א בתרא, וכמס"כ הסמ"ע סי' רג ס"ק יט, וכ"ה ביד מלאכי ובשד"ח ועוד, וא"כ אף בקצב לו זמן יש לו עוד לי יום, אא"כ עשה תנאי מפורש שלא יהיה דחיה על הפרעון.

ולפי"ז גם בכל דין סתם הלוואה לי יום, דילפינן לה בגמ' מכות ג ב מפסקי השמיטה, כשיגיע זמן לי יום יהיה לו עוד לי יום. וכ"כ להלכה בערוך השלחן סי' ק סעי' ד ח"ל: גם הקובע זמן לפרעון חובו והגיע הזמן נותנים לו זמן לי יום וכן המנהג בין במלוה ע"פ בין במלוה בשטר ואף כשיש לו מטלטלין להלוה נותנים לו זמן שישג מעות וכן עיקר ואפילו בא ותבעו שלושים יום קודם הזמן מ"מ צריכים ליתן לו שלושים יום מיום הזמן, והטעם מפני דדרך בני אדם הוא כן שכך זמן שלא הגיע הזמן אין בכוחם לעשות השתדלות גמורה להשיג מעות. וכן בסתם הלוואה שהוא שלושים יום נותנים לו זמן עוד שלושים יום. ע"כ.

ופשוט דכל זה הוא רק כשאין לו לשלם כעת וגם שאין צי"ד יכולין לכופ לשלם מיד, אבל כשיש לו צריך לשלם מיד, וכ"כ הקמ"ע סי' כד ס"ק ה. וכ"נ פשוט דמ"מ אפשר לכופו לתת מיד ז'ק לתאריך מאוחר.

ודע דכשקצנו זמן, שבת ויו"ט בכלל הזמן אע"פ שלא יוכל להתעסק בהלוואה בשבת. כ"כ הצי"ח סי' ה סעי' ג מהש"ג. ומש"כ המחבר בסי' עג סעי' יד שצריך תציעה של המלוה, עי' פס"ד ירושלים כרך ט עמ' רה בפשט דצרי הש"ך ריש סי' רלז ובקמ"ע סי' עג ס"ק יט וכג וש"ך שם ס"ק יט.

ובניד"ד דקצנו זמן פרעון בתשלומים וכבר עברו כל הזמנים, אז כשלא תצנו כתב בקצוה"ח סי' עג ס"ק ט ממחר"ש יונה, והוצא בכנה"ג שם הגה"ט אות ו, דאינו יכול לכופו ללוה כשלא תצנו לפרוע הלוואתו בבת אחת אלא לזמנים מחולפים שיראו בעיני הצי"ד, ומשמע דאם תצנו כל הזמן יכול למוצנו לפרוע כל התשלומים מיד, אבל מ"מ יהיו לו ל' יום כדעה בתרא שנס' ק, אולם ללא תשלומים (ומה שהעיר הפת"ח הלוואה פ"ג הערה כז דמשמע שצריך תציעה, הרי לדברינו בפס"ד ירושלים הנ"ל דודאי לכו"ע גם בלא תציעה ליכא מחילה על גוף החוב אלא רק על הרווחת הזמן ולכן ס"ל לקצוה"ח דאם לא תצנו אז הסכים להרווחת הזמן שיפרע לו אח"כ בתשלומים, ואין צריך לשלם בבת אחת).

מרדכי אהרן היילר.

חומר חדש שהגיע לבית הדין לאחר מתן פסק הדין בשאלה העקרונית האם מדע הקניזיוולוגיה מותר או אסור

לאחר מתן פסק הדין השיגה התלמידה חומר פרסומי של מדע הקניזיוולוגיה ועל אנרגית הצ'אקרות, הכלול בלימודי המכון (בדף מידע על החומר הלימודי שחולק במכון נמנים שבעה מרכיבים לאנרגיה הצ'קרית, והראשון שבהם הוא הכתר). לפי אותם פרסומים קניזיוולוגיה היא תנועת גוף הבאה לביטוי דרך טונוס שריר במשוב מהגוף - שיחה לא מילולית עם הגוף והנפש. הצ'קרות מוזכרות בכתובים הודיים קדומים שנילם בערך 2600 שנים. המילה צ'קרה פירושה "גלגל", והכוונה לצורת השמש המעניקה חיים ושולטת בעולם (עפ"ל). הצ'קרות המרכזיות בגוף האדם הן שבעה מרכיבים רוחניים של אנרגיה, בהתאם לפילוסופיה של המדיטציה היוונית. הצ'קרה השביעית היא צ'קרת הכתר האחראית על התקשרות הרוחנית וכו' וכו'. עפ"ל. כמו כן הגיע חומר מדעי נוסף המלמד שמקורם של המדעים הללו הוא באמונה בע"ז.

המכון הכחיש שדף המידע על החומר הלימודי הכולל גם את האנרגיה הצ'קרות חולק על ידו לתלמידות, וטוען שלאחר פסק הדין שניתן בענין אין לבית הדין סמכות לדון בענין עקרוני זה, ואף איים לתבוע את בית הדין שבאם ידון בכך, יתבע את בית הדין על "הוצאת דיבה".

למרות האיומים דן בית הדין בענין, והפנה את השאלה להנאון רבי דוד אריה מורנגשטרן שליט"א, כהוראת מרן שליט"א, כל כך משום שהמדע המדובר חדר לאחרונה בחוגים חרדיים שונים שהולכים לקבל ממנו מרפא לנפש ולגוף, והוא נושא הנלמד בהשתלמויות שונות למורות חרדיות.

וזו היתה תשובתו (ביום טו כסלו תשס"ז):

לאור בקשת בית הדין לברר את נושא הרפואות האלטרנטיביות והיתר השימוש בהם על פי ההלכה, הנני להשיבו לאחר מו"מ קמיה דמו"ר מרן הנרי"ש אלישיב שליט"א והבאת הדברים בכתב לפניו. ואלו הם הדברים אשר עלו בידי:

אין היתר להשתמש ברפואות אלטרנטיביות שמקורם בדעות עובדי עבודה זרה ויסודם בפעולת כחות לא טבעיים - אלא אם כן אפשר להוכיח שהוא עובד בדרך "הטבע" בדרכי הבירור, ולא סני בכך שהעוסקים ברפואות אלו מאמינים שהוא "טבע". ויש לחוש בזה משום קוסם קסמים מעונן ומנחש, או משום דרכי האמורי. וקל וחומר אם לא השמיטו מכלל הלימודים את חלק הע"ז שבדבר, שיש בזה איסורי ע"ז. ע"כ.

יצוין, שהגר"ד מורנגשטרן חקר רבות במדעים אלו של הקינזיולוגיה ומח אחד והצ'קרות, האם נכונה טענת כמה מהמשתמשים בהם שהם פועלים בדרך הטבע, והניע למסקנה שאין הוכחה לטענתם זו (וראה תמצית מדבריו הנוגע לנידון זה שמצורף להלן בסוף הכרך).

השאלות לדיון

- א. רפואות וסגולות שמקורם באמוריים שהיו עובדים לשמש ולירח, האיסור להתרפא מהם.
- ב. לימוד לחשים אסורים.
- ג. סמכות בית הדין לדון בשאלה העקרונית של סרך עבודה זרה, בניתוק מהשאלה הממונית, וללא חתימת נתבע על כתב בוררות.

תשובה

- א. כתב הכפות תמרים נחשפות יום הכפורים יומא פג א ד"ה אמנס, ליישן קושית הרש"א נשו"ת סי' קסו וסי' תתקכ"ה נסתרת דברי הרמז"ס צוה, וכתב הכפות תמרים לחלק בין רפואה הכתובה בספרי

חכמי הרופאים שמרפאים בהם דרך כגולה, שזוה נחלקו ר"מ וחכמים במשנה שבת קז א ופסקו אביי ורבא בגמ' שם שכל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי, וכן פסק בשו"ע או"ח סי' שא סעי' כז, כיון דהיא אמיתית מלד הנסיון שרי להתרפאות בה, אבל הרפואות שאנו אוסרים מדרכי האמורי הם רפואות שהמלאך תחילה האמוריים כסגולה מכח שהיו עובדים לשמש ולירח והיו אומרים שיועיל כסגולה מכח שברפואה זו יש כוכב פלוני וכיו"ב, ע"ז נאמר (ויקרא יח ג) ובחוקותיהם לא תלכו. ע"כ. מבואר מדבריו שגם אם מקורה של הסגולה ידוע מדרכי האמורי שהיו עובדים לשמש ולירח, אין השימוש כסגולה כזו אסור באיסור ע"ז אלא משום דרכי האמורי. על איסור דרכי האמורי הכולל מיני יחוסים, כמו שכתב רש"י שבת שם, ע"י מו"נ להרמב"ם חלק ג פרק לו שהם סעיפים ממעשה הכישוף, שהם מושכים למעשה כשפים אשר הם נמשכים לעניי הכוכבים ויתגלגל הענין להגדיל הכוכבים ולעבדם ולרוממם. וע"י ר"ן ע"ז יא א שיש בהם סרך ע"ז. וע"י קהלות יעקב ע"ז סי' ה על החילוק שבין דרכי האמורי לבין חוקות הגויים.

וכתב בשו"ת מנחת יצחק ח"ו סי' פ עפ"י ערוך השלחן או"ח סי' שא סעי' פ שלחש המגיע מן הגויים, גם מה שלא ידוע לנו מקור מחצבתם אסור, דודאי יש לחוש שמקורם בדרכי האמורי ומעשה כשפים.

לפי"ז הקיניזיוולוגיה ואנרגיה הנ'קרות שמקורם באמונות התפלות של הגויים שעבדו לגלגל השמש, אסור להשתמש בה לדרכי רפואה וכ"ש לסיפוק מידע אחר, בין אם המטפל יודע את מקורה ומאמין בה, ובין אם אינו יודע, ואיסורם הוא משום דרכי האמורי וסרך ע"ז וכישוף.

ב. פסק הרמ"א בשו"ע יו"ד סי' קנה סוף סעי' א דאסור ללמוד לחש מהאפיקורס, והביא בזהגר"א שם ס"ק י שכן אמרו בגמ' שבת עה א דמגדופי אפילו להבין ולהורות אסור.

ג. רמב"ם ממרים פ"א ה"ד: כל דין שנוולד בו ספק לאחד מישראל שואל לצי"ד שבעירו, אם ידעו אמרו לו ואם לאו הרי השואל עם אותו צי"ד או עם שלוחו עולין לירושלים ושואלין לצי"ד שבהר הבית וכו'. וכתב הרמב"ם בסנהדרין פ"ב ה"א: אין מעמידין בסנהדרין בין בגדולה בין בקטנה אלא אנשים חכמים ונבונים מופלאין בחכמת התורה בעלי דעה מרובה ויודעין קצת משאר חכמות כגון רפואות וחשבון תקופות ומזלות ואינטגינות ודרכי המעוננים והקוסמים והמכשפים והבלי ע"ז וכיוצא באלו כדי שיהיו יודעין לדון אותם. ומקורו בסנהדרין יז א ומנחות סה א, וכתבו תוס' מנחות שם בשם רה"ג: בעלי כשפים, כדי לידע את הדין.

מפורש ש"כל דין שנוולד בו ספק לאחד מישראל שואל לצי"ד שבעירו", ולא דוקא בדין ודברים שיש לו עם חבריו, אלא כל דין שנוולד בו ספק, ועוד מפורש שעל הסנהדרין לדעת קצת משאר חכמות כגון דרכי המעוננים והקוסמים והמכשפים והבלי ע"ז וכיו"ב כדי שיהיו יודעין לדון אותם. הרי שגם שאלות אלו של הבלי ע"ז וכישוף הן בכלל תפקידי הבית דין לזון בהם לאיסור ולהיתר. ובית דין הם הממונים על צרכי הצבור שיהיו כהלכה, ע"י רמב"ם גנזה פ"ח ה"ב ושו"ע חו"מ סי' רלא סעי' ב עפ"י ב"ב פט א שיהיו

מחזרים על החנויות וכו', ורמז"ס יו"ט פ"ו הכ"א ושו"ע או"ח תקכט סעי' ד שיהיו מסכנים צרגלים וכו', ומשנה שקלים פ"א מ"א ורמז"ס כלאים פ"צ הע"ו, ועוד רבים.

ומנהלת המכון שאימה על הצית דין שלא לדון בענין הקינזיולוגיה ואנרגית הצ'קרות אם יש זה משום איסור דרכי האמורי או לא, "משום שלא חתמה על כך צוררות בפני בית הדין", אין להתחשב זה ונדצריה, והאמת יורה דרכו על פי החורה.

מסקנות להלכה

א. מדעי הקינזולוגיה ו"מח אחד", ו"צ'קרה של הכתר", מקורם באמונה בעבודה זרה, ופועל שלא בדרך הטבע על גוף האדם אלא בכח האנרגיה שמסביב לגוף באופן סגולי, ואלו המשתמשים בו כמקורו, הרי זו אמונה בעבודה זרה ממש, ואסור באיסור עבודה זרה.

ב. גם אלו שמסננים ומצנזרים את המדע משם העבודה זרה, ומשתמשים בתחליפים אחרים, הרי זה אסור באיסור קוסם קסמים מעונן ומנחש, או משום דרכי האמורי, שהרי אינו פועל בדרך הטבע אלא באופן סגולי. כל זה משום שה"רפואות" קינזיולוגיה, מח אחד וצ'קרות, אין בהם כל בסיס מוכח של ריפוי בדרכי הטבע.

ג. כשם שאסור להשתמש במדע זה, כך אסור ללמוד אותו, מה גם שהקורסים המלמדים מדעים אלו הם לצורך ולתועלת, ולא כתיאוריה בעלמא, וע"י הלימוד משתמשים בהמשך ברפואה האסורה, וגם תוך כדי הלימוד מבצעים תרגילים שהם בכלל איסורי תורה אלו. ובנוסף, כיון שהביטויים הנלמדים לקוחים מע"ז, כל התיאוריות שסביבם גם המונחים, יש בהם רוח טומאה שצריך להרחיקם ולהתרחק מהם.

אברהם דוב לוי.

פסק דין

א. אין ללמוד את ה"רפואות" הנ"ל.

ב. בנוגע לשיעורים שכבר למדה, פסק הדין בתוקפו.

(-) מרדכי אהרן הייזלר

(-) יהושע ווייס

(-) אברהם דוב לוי, אב"ד